

A XESTIÓN MULTIFUNCIONAL DUNHA COMUNIDADE DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN

Xesús GARCÍA COUSO

Tesoureiro da Comunidade de Montes de Meira

SUMARIO: Expóñense os criterios de xestión da comunidade de montes comunais da parroquia de Meira, con 460 Ha de monte, a maioría en convenio coa Consellería de Medio Ambiente, e o resto (47 Ha) en xestión directa. Esta última con criterios de selección de especies caducifolias. A importancia concedida á participación e implicación dos nenos e nenas, á función ecolóxica e ós criterios económicos tamén a longo prazo; a importancia dada á prevención de incendios, área de lecer... Para obras sociais e culturais prima o criterio de colaboración coas asociacións e institucións da parroquia.

SUMARIO: Se exponen los criterios de gestión de la comunidad de montes comunales de la parroquia de Meira, con 460 Ha de monte, la mayoría en convenio con la Consellería de Medio Ambiente y el resto (47 Ha) en gestión directa. Esta última con criterios de selección de especies caducifolias. La importancia concedida a la participación e implicación de los niños y niñas, a la función ecológica y a los criterios económicos también a largo plazo; la importancia dada a la prevención de incendios, área de ocio... Para obras sociales y culturales prima el criterio de colaboración con las asociaciones e instituciones de la parroquia.

SUMMARY: The management criteria of the community of the jointly held forest of Meira with 460 hectares of forest, the majority held in agreement with the Consellería de Medio Ambiente, and the rest (47 hectares) in direct management, this latter with selection criteria of deciduous species. The importance given to the participation and implication of children, the long term ecological function and the economic criteria; the importance given to the prevention of fires, recreational areas... For social and cultural benefits collaboration with the associations and institutions of the parish is a top priority.

No país galego hai arredor de 2.700 comunidades de montes veciñais. Nun país onde segue pendente a súa vertebración territorial, cun índice de paro dos maiores do estado español, o avellentamento e despoboación rural son unha realidade cada vez máis incontestable. Nun país onde as dúas terceiras partes son terras forestais, as comunidades de montes veciñais en man común xestionan máis de 600.000 hectáreas.

Todos estes datos deberíanos levar a facer unha pequena reflexión sobre o papel das comunidades de montes veciñais (CC.MM.V.).

Ó longo do seguinte artigo quero mostrar un modelo de xestión económica dunha comunidade de montes. Por suposto non pretendo que sexa considerado como o modelo a seguir, nin tan sequera que sexa o mellor modelo posible. Só é o modelo que na Comunidade de Montes de Meira consideramos que cumpre as funcións ás que o monte debe ser destinado: a función económica, a función social e a función ecolóxica. Como xa dixemos antes as CC.MM. xestionan cerca de 600.000 hectáreas de monte. Este labor de xestión non semella ser moi importante a teor da realidade na que nos toca vivir ás CC. MM.

Dende os anos 80, nos que se empezaron a devolver os montes ós veciños, os seus lexítimos propietarios, as CC.MM. veñen loitando case que en solitario, por manter esta “outra forma de posuír”.

Nunha comunidade de montes a propiedade é privada pero colectiva, é dicir, de tódolos veciños comuneiros que nese momento pertencen ó grupo social a que está adscrita a comunidade.

Non existen cotas nin ningún outro elemento que supoña unha diferenza que lle permita a un veciño comuneiro ter unha maior parte da comunidade ou do seu patrimonio ca outro.

O abandono que por parte das Administracións están a sufrir as CC.MM. é un dos problemas que as comunidades estamos a padecer. Importante tamén é a presión, cada vez maior, que están a sufrir algunhas comunidades de montes, por parte dalgúns sectores, para que as CC.MM. orienten a súa xestión cara a produtividade económica do monte, esquencéndose das outras dúas funcións, igual de importantes, que debe te-lo monte: a función social e a función ecolóxica.

A pesar destes dous atrancos, dous dunha longa lista, algunhas comunidades de montes non se resignan a tira-la toalla e seguen a defender un modelo de xestión baseado nas tres funcións principais do monte:

- Productiva
- Social
- Ecolóxica

As comunidades de montes que defendemos esta filosofía cremos que as tres funcións son importantes, pero ningunha debe primar sobre as outras dúas; en todo caso a primacía dalgunha das tres funcións deberá vir dada, ó noso entender, pola vocación histórica do monte, as características do monte e a adicación que os propios veciños comuneiros lle queiran dar ó seu monte.

As tres funcións non deberían ir en ningún caso por separado, senón que deben ser un todo interrelacionado.

A función económica debe se-lo sostén para a función social e a ecolóxica.

Nos montes hai, normalmente, espacio para todo: especies de crecemento rápido, especies nobres, áreas de lecer, mananciais, rotas de sendeirismo, caza, etc.

A función económica está incardinada coa función social, en primeiro lugar polos postos de traballo e os recursos que estes xeran. Postos de traballo directos como plantacións de árbores e todo o relacionado coa súa conservación e mellora, canteiras, cogumelos, plantas medicinais, apicultura, etc. Estas actividades económicas directas producen a súa vez outras indirectas como viveiros, técnicas forestais, industrias de segunda transformación, etc.

A súa vez estas funcións, social e económica, non son incompatibles cunha función ecolóxica do monte. Un ordenamento e aproveitamento dos montes leva consigo tamén unha mellora das especies autóctonas, leva aparelado unha mellora medioambiental do ecosistema no que se atopa enclavado o monte e todo o seu contorno, melloras que se traducen nun aumento da fauna, riqueza do aire, mantemento da capa freática do solo, etc.

Non debemos esquecer tampouco a función social dos espazos destinados para o ocio e outras actividades de lecer dentro do monte: áreas de lecer, parques forestais, parques arqueolóxicos, rotas de sendeirismo... O aproveitamento dos mananciais é outro dos moitos servizos que o monte pon ó dispor dos cidadáns e que se engloba dentro da función social do monte.

Como se pode apreciar, os que mantemos que o monte debe cumprilas tres funcións antes citadas non o dicimos de balde, senón que temos sobrados motivos para iso.

Agora ben, non só dicimos o que dicimos senón que tamén predicamos co exemplo.

A lei de montes 13/89, lei que está en vigor actualmente, regula os montes veciñais en man común. No artigo 23 da dita lei lese o que segue:

“ De tódolos rendementos económicos que se poidan derivar dos aproveitamentos, reservarase unha cantidade, que se debe fixar nos Estatutos, e en todo caso nunca inferior ó 15% daqueles, para investimentos en mellora, protección, acceso e servizos derivados do uso social ó que o monte poida estar destinado”.

Aínda que como se ve, a lei obriga a destinar como mínimo o 15% dos recursos que xera o monte, moitas comunidades imos moito máis alá e destinamos máis do 60, 70 ou 80% destes recursos a investimentos no propio monte, algunhas ata o 100%, o tanto por cento restante emprégase na súa meirande parte en obras de carácter socio-culturais na propia parroquia e resérvase unha mínima cantidade para gastos derivados do funcionamento interno das propias comunidades.

Como proba de todo isto sirva o seguinte exemplo, sen pretender con iso, como xa espuxen ó principio, ergerse en espello no que se deban mirar reflectidas as demais comunidades de montes de Galicia.

A Comunidade de Montes Veciñais en Man Común da parroquia de Meira, no Concello de Moaña, aprobou para o ano 1997 un presuposto de investimento de 15.000.000 de pts. Estes 15 millóns foron investidos do seguinte xeito:

Capítulo nº 1.- Invetimentos no monte	10.000.000 pts
Capítulo nº 2.- Invetimentos en obras sociais	2.000.000 pts
Capítulo nº 3.- Invetimentos en cultura e deportes	500.000 pts
Capítulo nº 4.- Fondo de reserva	2.500.000 pts
TOTAL	15.000.000 pts

O primeiro capítulo adicado a investimento no monte como se ve é o que leva a meirande parte do presuposto (67%). Entre este capítulo e os dous seguintes, o 2º cun 13% e o 3º cun 3%, fan un total dun 83% de todo o presuposto que se adica a obras no monte e obras sociais e culturais. Queda só o 17% para gastos propios da comunidade.

Ó remate do exercicio do ano 1997 os gastos foron os seguintes:

Capítulo nº 1.- Invetimentos no monte	14.889.334 pts
Capítulo nº 2.- Obras sociais	2.224.473 pts
Capítulo nº 3.- Cultura e deportes.....	499.855 pts
Capítulo nº 4.- Fondo de reserva	3.521.132 pts
TOTAL	21.134.794 pts

O desfase que se aprecia no gasto con respecto ó presuposto aprobado (6.134.794 pts) non saiu dos fondos da comunidade senón de subvencións por traballos realizados en melloras do monte e que pasan a engrosa-lo presuposto.

Dos traballos realizados no monte, á apertura e conservación de pistas correspóndelle un gasto de 4.642.951 pts.

As labores de plantación, rareo, poda e limpeza do monte merece que nos deteñamos un pouco nelas. A Comunidade de Montes de Meira posúe 460 hectáreas de monte. Destas 460 hectáreas, a meirande parte está en convenio coa Consellería de Medio Ambiente e as restantes xestionámolas dende a propia comunidade en solitario.

Nas hectáreas de monte en convenio a Administración ten a obriga de facer traballos de conservación e mellora do monte de acordo sempre coa aprobación da propia comunidade. Por este motivo os esforzos económicos da comunidade céntranse sobre todo nas hectáreas que están libres do convenio.

No ano 1997 fixéronse traballos de limpeza, rareo, poda e repoboación de árbores nunha superficie dunhas 47 hectáreas aproximadamente, cun investi-

mento final de 5.984.334 pts. As especies elixidas para a repoboación foron castiñeiros, carballo americano e frutais. Nestas repoboacións colaboraron os nenos e nenas dos colexios e preescolares da parroquia. Como se pode ver, neste apartado é onde se demostra dunha maneira clara as tres funcións do monte:

- **A función social:** Para realizar estes traballos necesítase contar con persoal que se encargue de realizalos. A Comunidade de Montes de Meira ten durante todo o ano persoas traballando no monte. A maioría do tempo esta cuadrilla está formada por catro persoas, aumentando no verán a seis e reducíndose no inverno, durante un mes ou dous, a dúas persoas. A función social tamén ven dada cando colaboran connosco os escolares da parroquia; na comunidade de montes queremos que o noso labor teña unha continuidade no tempo. Este labor de continuidade dependerá, en boa medida, do que nós seamos capaces de transmitir ós nenos e nenas da nosa idea do que cremos deben se-las funcións que o monte debe ter. Os rapaces da parroquia representan o noso futuro e por iso cremos que debemos ser educados nun respecto ó medio natural no que nós nunca fomos educados. O feito de levar ós nenos a realiza-las plantacións é para intentar crear neles un vínculo co seu contorno a través da árbore que plantan: estámolo a responsabilizar do seu coidado, de que cada vez que vaia ó monte o vexa como algo ó que el tamén axuda a manter. O labor cos escolares non consiste soamente nunha excursión ó monte a plantar unha árbore, senón que tamén se lle aprende a podala, regala e ós coidados posteriores que lle ten que dar á árbore. Pensamos que é unha boa maneira de que no futuro estes nenos e nenas verán o monte como algo de seu que teñen que colaborar a manter para a seguinte xeneración.

- **A función ecolóxica:** mellorando a calidade dos montes coas chamadas especies autóctonas (nobres), fomentando a biodiversidade e mellorando a calidade do solo, recuperando zonas onde antes só había eucaliptos ou maleza estamos a recuperar o ecosistema e intentando devolver ó monte todo o que, por unha mala política forestal, lle foi arrebatado.

- **A función económica:** Non hai que esquecer que as madeiras de calidade teñen un gran valor económico no mercado. Valor que cada vez cotiza máis á alza mentres, paradoxicamente, o valor de madeiras como a de eucalipto, especie de crecemento rápido que no monte privado cada vez se planta máis, levan xa uns anos cunha marcada tendencia á baixa. A política de rendibilidade económica que defendemos chócanos, se cabe, coa tendencia actual na que prima a rendibilidade económica a curto prazo. Non debemos esquecer que o turno de corta das especies nobres sitúase en 30 ou 40 anos; o turno de corta dos eucaliptos é de máis ou menos 15 anos. Isto, como dicimos, semella contradictorio cos tempos que nos toca vivir, pero débese ó concepto que

nós temos do que debe se-lo monte. Para nós o monte comunal non é unha propiedade nosa, propiamente dita, senón que pertence tamén ó noso pasado e por suposto á propiedade dos nosos futuros descendentes. Cremos que é o noso deber transmitirlle ós últimos que veñen o legado que a nós nos deixaron os nosos antepasados e a ser posible mellorado, para que eles tamén disfruten de algo que é deles dende “tempos inmemoriais”.

E voltando de novo ó tema “crematístico”, adicáronse tamén 3.222.485 pts. Á creación e mantemento dunha cuadrilla de 6 persoas para a loita contra incendios forestais durante os meses de xullo, agosto e setembro. A idea que nós temos con respecto a esta cuadrilla é que debería estar adicada, sobre todo, a labores de prevención de incendios. A cuadrilla da Comunidade de Montes de Meira así o fai, o que non impide que, chegado o caso, non colabore co Servicio de Extinción de Incendios da Consellería de Medio Ambiente nos labores de extinción cando son requiridos para iso. Ó noso entender unha loita eficaz contra o lume empeza no inverno con medidas de prevención como son a roza de maleza, limpeza de cortalumes, limpeza de pozos contra incendios, etc. este labor debe ser continuo durante todo o ano. Pensamos que cunha boa política de prevención o número de hectáreas que están a arder tódolos veráns diminuiría dunha maneira significativa.

Para rematar con este apartado, dicir tamén que se investiron durante o ano 1997 1.039.109 pts. na mellora dunha Área de Lecer que empezamos a facer no ano 1994.

No capítulo adicado a obras sociais e culturais da parroquia (capítulos 2 e 3) gastáronse un total de 2.724.328 pts. Estes cartos foron investidos en obras na parroquia propostas polas tres asociacións de veciños existentes. E entre as distintas asociacións deportivas e culturais, colexios, A.P.A.S. e outros colectivos que traballan neste ámbito.

O capítulo número 4 (fondo de reserva) veuse incrementado este ano pasado nun millón cincocentas mil pesetas con respecto a anos anteriores pola necesidade de mercar un coche todo-terreo para o servizo da comunidade.

Convén resaltar algo importante; excepto no pago de nóminas, a comunidade de montes non entrega diñeiro en metálico a ningunha asociación. As subvencións efectúanse mediante o pago de facturas ás casas comerciais que subministran o material empregado na obra para a que foi solicitada a subvención, sexa este cemento, libros ou trofeos.

Despois desta, espero que non tediosa explicación, creo que fun capaz de defini-lo importante papel que as comunidades de montes xogan no país. A importancia das comunidades de montes podería ser, se cabe, aínda máis importante se os poderes políticos superasen a miopía que parecen padecer con respecto ás comunidades de montes en particular e o monte en xeral. Bótanse de menos medidas axeitadas para desenvolver todo este inmenso potencial co

que conta Galicia. Non estaría de máis que as institucións públicas que nos representan e gobernan foran capaces de acadar un compromiso serio de facer unha política forestal axeitada á nosa realidade e capaz de explotar social, económica e ecoloxicamente estes recursos naturais que os nosos antepasados foron quen de manter e facelo chegar ata as nosas mans. As comunidades de montes estamos dispostas a colaborar nesta tarefa.

ASOCIACIÓN PARA A ECONOMÍA SOCIAL

Campaña de afiliación

Se sintes a responsabilidade de promove-lo cooperativismo, o desenvolvemento e a prospectiva en Galicia,

Necesitamos a túa presenza e colaboración

FAITE SOCIO

Cotas (segundo o teu desexo):

* Para persoas físicas: entre 500 e 2000 pts. trimestrais.

* Para entidades: Entre 1000 e 10000 pts. trimestrais

Asociación para a Economía Social

Apdo. 5172 de Vigo ☎ 986-81 37 06/07

Meus señores:

Desexo facerme socio da Asociación para a Economía Social, cun aporte trimestral de pts.

Nome

DNI

Enderezo

Teléfono

Razóns:

Atentamente Asdo.

Asociarse da dereito a participar nas actividades da Asociación, a estar informado do seu acontecer, a recibir-las súas publicacións e a beneficiarse da súa biblioteca, coñecementos, asesoramento e servizos.

COOPERATIVISMO E ECONOMÍA SOCIAL

BOLETÍN DE SUBSCRICIÓN Á REVISTA COOPERATIVISMO E ECONOMÍA SOCIAL

Para enviar á ASOCIACIÓN PARA A ECONOMÍA SOCIAL.

E.U.E.E., r/ Torrecedeira, 105 - 36208. Vigo.

Apartado de Correos 5172. Vigo.

Teléfono 986-813707. Fax 986-813746. E-mail lago@Uvigo.es

Desexo que me envíen a revista *Cooperativismo e Economía Social*.

Nome NIF

Enderezo:

Concello: CP

Teléfono Data

Tarifa 1997: Subscripción anual (2 números): 1750 pts. nº solto: 1000 pts.

FORMA DE PAGO:

- Transferencia bancaria á conta. 2091-0501-61-3040034158. CAIXA GALICIA.
- Contrarreembolso do primeiro exemplar recibido.
- Xiro postal.